Caaa asobnaha aumaru 20 hr. Pieras·lka aplačana ryčałtam

Nr. 17. Wilnia, Niadziela 1 Traŭnia 1932 h. Hod VIII (XVI).

Biełaruskaja KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA i LITERATURNAJA HAZETA

Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19) Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.

Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

„Biel. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaja daražej.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

CHRYSTOS USKROS!

WIALIKODNYJA PAŽADAŃNI ŪSIM SWAIM PRAWASŁAŪNYM SUPRACOUNIKAM I PRYCHILNIKAM SKŁADAJE

Red. i Adm. „Biel. Krynicy".

Świata pracy i Biełarusy.

Dzień 1 traŭnia (maja) pa ŭsim świecie ŭważajecca siańnia za świata pracy. U hety dzień u krajoch, dzie narod „sam sabie panam," stanowiacca fabryki i zawody, zamykajucca kramy i kancelaryi, a ŭsie ludzi ŭ hetych ustanowach zaniatyja jduć na ŭmoŭlenaje zahadzia miejsca, kab supolna naležna adświatkawać hety dzień: adny — na sabrańni, inšyja — na burnyja manifestacyi, jašče inšyja — kab pamalicca i paśla ŭznoŭ wiarnucca da pracy.

Historyja rabotnickich ruchaŭ wielmi doŭhaja i kirunak ichny zaležyŭ pieradusim ad swaječasnaha pahladu na pracu, jak takuju. Padčas kali Stary Zakon uważaŭ pracu jak **karu** dla čaławieka, Nowy Zakon (Ewanelija) uważaje jaje za **abawiazak**: *„chto nie pracuje, toj chaj nia ješć"* (św. Pawał). A sučasnaja *nawuka* bačyć u pracy nia tolki haspadarčuju, ale i orhaničnuju **kanieśnaść** dla kožnaha čaławieka: chto nie pracuje fizyčna, toj dla swajho zdaroŭja zmušany siańnia zajmacca roznymi spartowymi hulniami.

Znača, praca čaławieku patrebna. Treba tolki jaje hetak naładzić, kab čaławiek nie adčuwaŭ jejnaha ciažaru. Heta ideał hramadzkaha ładu. Kali jon ździejśnicca, — inšaja reč. Siahońnia wiedama tolki, što kožny krok da paprawy ludzkoha žyćcia byŭ zdabywany mazolnym uświedamleńniem i biazustannaj pracaj, a dzień 1-ha traŭnia kožnaha hodu byŭ wybrany dla pierahladu pracoŭnych sił i manifestawańnia jejnych damahańniaŭ. Biez pamyłak pry hetym adnak nie abyšłosia, a abminańnie pieraškodaŭ, zamiest pieramahańnia ich u zarodku, złosna mścicca dahetul. Nia mienš škodnym akazałasia i wyšukiwańnie samazbaŭčych dumak i słoŭ, zamiest wytrywałaj p r a c y ŭ raz namiečanym kirunku.

Hetak wiedzienaje wyzwolnaje zmahańnie, zamiest mobilizawać i hartawać narodnyja siły, tolki „wybiwaje ich z stroju", zamiest wučyć pracawać i zmahacca —dawodzić da prastupnaj dezercyi i što badaj najważniejšaje — zasłaniaje praŭdziwuju metu zmahańnia.

Usio heta dla nas biełarusaŭ asabliwa ważna, bo-ž my abiazdoleny najmienš padwojna: nacyjanalna — u šyrokim značeńni słowa — i haspadarča. Dziela hetaha i sposaby pracy nad palepšańniem našaha losu inšyja, admiennyja ad tych, jakimi karystajucca narody siańnia palityčna niezaležnyja: jany budujuć užo swaju nadbudoŭku, a my musimo zakładać jašče fundamenty. Roznym musimo tady karystacca i materyjałam. Fundamenty dobra staŭlenaha budynku wytrymoŭwujuć niekalki-razowaje jaho pabialańnie, tynkawańnie i nawat pierasypańnie. Dziela taho i materyjał na fundament musić być niezraŭnana bolš wytrywały, čym materyjał na tynk, ci roznyja nadbudoŭki, jakija z samoj natury rečy bywajuć wiotchimi i mianiajucca na tymsamym fundamencie nawat niekalki razoŭ nia tolki biaz škody, ale nawat i z karyściaj dla cełaha budynku.

Toje samaje i z budyninaj hramadzkaha ładu. Na roznyja azdobnyja błyskotki moža pazwolić sabie narod, jaki maje ŭžo zbudawany i naležna zabiaśpiečany swoj fundament; my biełarusy hety fundament tolki kładziom i tamu musim — chočam ci nia chočam—karystacca tolki tym materyjałam, z jakoha ŭsie narody ŭ swoj čas budawali swaje fundamenty i jaki dahetul niaźmienna silny i dziejny.

Woś pryčyna, dziela jakoj biełaruskaja padrastajučaja asabliwa intelihiencyja, haračaja duchowa, ale niedaznanaja žyćciowa, musić nawučycca razaznawać pabłełu ad sapraŭdnaści, praŭdziwyja ahni — ad zmannych, jakija „świeciać dy nia hrejuć;" woś pryčyna, dziela jakoj ŭwieś biełaruski adradženski ruch nielha puścić na burnyja, ale imhlistyja wody, a treba wiaści jaho wyprabawanym rečyščam tysiačahadowaha ludzkoha daznańnia; woś pryčyna, dziela jakoj asnowy biełaruskaha bytu musiać być **chryścijanskimi**, bo jany tolki trywajuć niaźmienna i wiečna.

Winawat tolki sam čaławiek, katory ad hetych asnoŭ chryścijanskich žadaje cudaŭ, žadaje, kab jany sami praz siabie jaho zbawili. Hetaha nihdzie i nikoli nia było, niama i być nia moža.

Nijakaja nawuka nia jość samazbaŭčaj. I chryścijanstwa moža čaławieka aščaśliwić tolki tady, kali jon pawodle hetaha chryścijanstwa budzie žyć i **pracawać**.

Zastasawańnie chryścijanstwa ŭ žyćci—heta adna z hałaŭniejšych metaŭ Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi i tamu my, što da Bieł. Chryśc. Demokracyi naležym, świata pracy možam spatykać z paŭniejšym čym chto-niebudź saznańniem prawidłowaści našaj pracy pry zakładańni silnych fundamentaŭ biełaruskaha narodnaha bytu.

Tym-ža chto pačuwajecca na siłach ci ŭ abawiazku wieryć i wyznawać tolki toje, da čaho sam asabista „dakraniecca," śmiejem napomnić ab patrebie hruntoŭnaha paznańnia objektu (rečy) swajej wiery ci niawiery pierš, čym jaho krytykawać: chryścijanstwa — jak teoryja choćby — poŭnaściu hetaha nia tolki zasłuhoŭwuje, ale i wymahaje

Hetyja dumki i damahańni manifestujem u dzień mižnarodnaha świata pracy.

Kamunikat Prezydyjumu Bieł. Nacyjanalnaha K-tu.

Prezydyjum Bieł. Nac. K-tu na pasiedžańni dnia 24 krasawika 1932 h., zhodna z Rehulaminam K-tu, pastanawiŭ prystupić da abnaŭleńnia Nacyjanalnaha Kamitetu na 1932-33 hod.

Dziela hetaha zaklikajucca ŭsie biełaruskija arhanizacyi i instytucyi, a tak-ža biełaruskija prafesyjanalnyja i fachowyja abjadnańni wydelehawać swaich pradstaŭnikoŭ u Biełaruski Nacyjanalny Kamitet na 1932-33 hod: palityčnyja arhanizacyi pa 3 ch, a ŭsie inšyja—pa 2 ch čaławiek. Paŭnamoctwy delehataŭ, razam z dakładnymi ichnymi adresami, pierasłać treba ŭ Prezydyjum Bieł. Nac. K-tu da dnia 15 traŭnia s. h.

Pradstaŭniki wydelehawanyja ŭ Bieł. Nac. K-t na 1932-33 hod. pawinny sabracca na ahulny schod abnoŭlenaha K-tu, jaki adbudziecca ŭ niadzielu 22 traŭnia siol. h. a hadzinie 12 dnia, u pamieškańni: — Ludwisarskaja 1 – 19 u Wilni.

Staršynia (—) *J. Paźniak.* Sekretar (—) *inž. A. Klimovič.*

Wilnia 24 krasawika 1932 h.

Niemahčyma!

Dzion dziesiać nazad pa Wilni siarod biełarusaŭ razyšlisia čutki, što byccam školnaja ŭłada źbirajecca likwidawać apošnija dźwie biełaruskija himnazii ŭ Zach. Biełarusi. Čutki hetyja pašyraŭ nichto inšy, jak wiedamy „giešeft machier" i pawadyr, pobač z A. Łuckiewičam, biełaruskaha „polonofilstwa" — R. Astroŭski. Ludzi dziwilisia i aburalisia. Mała hetaha, p. Astroŭski staraŭsia sprawu pradstawić tak, što Nawahradzkaj himnazii i baranić niama čaho, bo byccam sprawa z joj bieznadziejnaja: — jaje ŭsioroŭna školnaja ŭłada začynić; treba tolki ratawać biełaruskuju himnaziju ŭ Wilni. — Ludzi i wušam swaim nia wieryli.

Jak bačym, taktyka bieł. sanacyi susim takaja, jak była letaś, kali ŭłada začyniała biełaruskuju himnaziju ŭ Klecku.

Ci mahčyma, kab ułada začyniła apošnija dźwie siarednija biełaruskija škoły, z takoj achwiarnaściaj zakładzienyja i ŭdzieržywanyja biełaruskim hramadzianstwam?

Usim wiedama, jakija adnosiny polskaha ŭradu i administracyi da biełaruskich kulturnych patrebaŭ. Pry takich adnosinach my možam usiaho spadziawacca. Ale i pry najhoršych adnosinach jość hranica, katoraj nielha pierastupić. Takoj jakraz hranicaj, pierastupleńnie katoraj prywiało-b da nieabličalnych konsekwencyjaŭ, było b začynieńnie adnaje z dźwioch isnujučych himnazijaŭ.

Biełaruski narod pradstawić sabie nia moža takoha niesprawiadliwaha ŭčynku i za ništo nia moh-by da hetaha dapuścić. Nia hledziačy na wializarnyja padatki, płačanyja na škoły našym narodam, nia hledziačy na strašnyja dziaržaŭnyja ciažary, my majem siarednich školaŭ jak na zawod, a pačatkawyja našyja škoły zusim začynieny.

Kali ad hałodnaha adbirajuć apošni kawałak chleba, tady jon za ništo nia moža ručacca i nam zdajecca, što ŭłada — zusim nia dziela pryjaźni da biełarusaŭ — na hety krok nie pawažycca.

Zatoje čutki ab prajektach začynieńnia biełaruskich himnazijaŭ pakazwajuć, što p. Astroŭski wiadzie proci ich jakijaś swaje ciomnyja machinacyi. Treba wiedać, što Nawahradzkaja bieł. himnazija adłučyłasia ad „Centrasajuzu", niachočučy brać adkaznaści za jaho „dziŭnyja" hrašawyja wydatki. Užo daŭno było čuwać, što p. p. Astroŭski i Łuckiewič starajucca „pakarać" biełaruskuju himnaziju ŭ Nawahradku za prawiedzieny „samadum". Z druhoha boku heta dało-b „našym polonofiłam" mahčymaść chwalicca, što tolki jany ŭdzieržywajuć himnaziju ŭ Wilni i spekulawać na hetym.

Hetkaje imknieńnie biełaruskaj uhody peŭnie znajšło wodhuk siarod ciomnych siłaŭ u čaści polskaha hramadzianstwa, mo nawat niekatorych i ŭradaŭcaŭ.

Biełaruskaje hramadzianstwa i biełaruski narod pawinny dać stanoŭčy adpor usialakim sprobam ciomnych siłaŭ.

B.

Hramadzianie!

Zakładajcie Hurtki Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury!

Z hazet.

„Беларускае Жыцьцё".

Pad takim zahałoŭkam u Zach. Biełarusi pajawiłasia apošnim časam drukawanaja pabiełarusku adnadnioŭka. Adnadnioŭka „Беларускае Жыцьцё" z dataj 7.IV.1932 h. wydana „u Lwowie" polskimi kamunistami, jakija, taksama, jak i ich radzimyja nacyjanalisty, nie pryznajuć Biełaruskamu narodu prawoŭ na samastojnaje žyćcio. U hetaj adnadnioŭcy polskija kamunisty wyraźna i adkryta wystupajuć proćiŭ biełaruskaha narodna-wyzwolnaha ruchu i Aktu 25 sakawika 1918 h., jakim abwieščana niezaležnaść Biełaruskaj Narodnaj Respubliki.

Słowam, jak rasiejskija kamunisty z radzimaj čornaj sotniaj, tak i polskija kamunisty z radzimymi nacyjanalistami, u adnosinach da Biełarusaŭ spatykajucca na adnej darožcy — dzieli i panuj.

Tak i zapišam.

Źmiest adnadnioŭki „Б. Ж." taki naiŭny, što zwalniaje nas tymčasam ad referawańnia ab im.

„Novaja Varta".

Wyjšaŭ taksama № 2 (u hetym hodzie 1-šy) časapisi stud. korporacyi „Scorinia". Kirunak hetaj časapisi, jak i jejnaha haspadara K! Scorinii „dobra wiedamy" — kazionna-polonofilski. Nie darma-ž jana i nazywajecca ŭ biełaruskich studenckich kruhoch, jak „Warta Wajawodzkaja".— Dla zamyleńnia wačej redakcyja „Varty" spekulnuła hetym razam na „nawukowych wodach". Hram. M. Škielonak, jak aŭtor staćci ab Wialikim Litoŭskim Kanclery Lwu Sapiezie swaju acenku ŭžo maje. Trudniejšaja sprawa z „pytańniem" hram. A. Bartula, u jakim tak i astałosia pytańniem, što aŭtor chacieŭ dakazać. Biada, kali pišacca na zakaz i niama wiery ŭ swaje sobskija słowy... Nie abyšłasia „Varta" i biez piara swajho „filistra"(?) A. Łuckiewiča, bo ž jon jejny rodny baćka. Niezrazumieła adnak, čamu red. „Varty", karystajučysia „pomačaj" Łuckiewiča, usio-ž chawaje ad čytačoŭ jahonaje prozwišča: ci A. Łuckiewič jošć stałym siabram redakcyjnaj kalehii „Varty"?

Najhorš i najbladniej wyjšaŭ hetym razam korporant-niastudent, majstra da kułačnych spraw J. Zieniuk u swaim „13.XII.31 h.": niama ŭžo „tupetu", źnikła „kuraž", jakija tak bujnilisia ŭ № 1 „Varty". Pryniaty „pryšnic" paskutkawaŭ widawočna.

Rešta — maładoje, biazformnaje i što najsumniej — bieznadziejnaje. r.

Z biełaruskaha žyćcia.

Hadawy schod Rady Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury. U niadzielu 24.IV s. h. adbyŭsia zwyčajny hadawy schod Rady Biel. Instytutu Hasp. i Kultury. Na paradku dnia naradaŭ Rady Instytutu byli sprawy:

1) sprawazdača Centralnaha Uradu Instytutu z swajej dziejnaści za 1931 hod;

2) wybary nowaha Ŭradu Instytutu na 1932 h.

3) biahučyja sprawy.

Schod Rady Instytutu, prasłuchaŭšy sprawazdaču Centr. Ŭradu z dziejnaści za 1931 h., wyraziŭ jamu dawier i padziaku za addanuju i achwiarnuju pracu. Paśla pierawybaraŭ, Centralny Ŭrad Biel. Instytutu Hasp. i Kultury na 1932 hod pradstaŭlajecca ŭ nastupnym składzie: staršynia — ks. W. Hadleŭski, wice staršyni: — inž. A. Klimowič i pasoł F. Jaremič, skarbnik — świašč. A. Koŭš, sekretar — stud. M. Piaciukiewič. siabry ŭradu: — dr. B. Turonak, red. J. Paźniak i stud. J. Malecki.

Ahlad naradaŭ schodu Rady BIHiK i sprawazdaču z dziejnaści Instytutu za 1931 h. padamo ŭ nastupnym numary.

Memoryjał prawasłaŭnaj frakcyi B.Ch.D da Mitrapalita Prawasłaŭnaj Cerkwy ŭ Polšcy. Hetymi dniami prawasłaŭnaja frakcyja Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi wysłała Mitrapalitu Prawasłaŭnaj Cerkwy ŭ Polšcy memoryjał, u jakim damahajecca:

1) kab propawiedzi ŭ jeparchijach z biełaruskim nasielnictwam hawarylisia pabiełarusku;

2) kab relihii ŭ školach nawučali pabiełarusku;

3) kab unutranaja pierapiska miž kansystoryjami błahačynnymi, duchawienstwam i prychadžanami wiałasia pabiełarusku;

4) kab u znosinach z prychadžanami duchawienstwa karystałasia mowaj biełaruskaj;

5) kab u carkwu św. Mikałaja ŭ Wilni, majučy na mecie zhurtawańnie pry joj biełaruskaj prawasłaŭnaj moładzi i naahuł wil. biełar. prawasłaŭnaha hramadzianstwa — byŭ wyznačany klir duchaŭnikoŭ biełarusaŭ;

6) kab na pasady siabroŭ kansystoryjaŭ byli naznačany duchaŭniki biełarusy.

U 6-yja ŭhodki śmierci Kazimiera Swajaka (Ks. K. Stepowiča), biełaruskaha paeta i filozafa, załobnaje nabaženstwa za spakoj jahonaj dušy budzie adpraŭlena ŭ kaściele św. Mikałaja ŭ Wilni (zaw. św. Mikałaja 8) ŭ piatnicu 6-ha traŭnia s. h. a hadz. 7 min. 30.

Biełaruskaja Himnazija ŭ Nawahradku. Dawiedwajemsia, što niadaŭna ŭ hetaj himnazii była wizytacyja. Wizytatar znajšoŭ i zajawiŭ, što nawukowaja roŭnia biel. nawahradzkaj himnazii dobraja i wyšejšaja, jak polskaje himnazii ŭ tym-ža Nawahradku. Wizytatar jašče pryznaŭ, što nawukowaja roŭnia himnazii za apošni hod značna pawialičyłasia, a kali pryniać pad uwahu ciažkija warunki, u jakich himnezija pracuje, dyk treba pryznać postup wielmi wialikim.

Nowy ŭdar pa Biel. Instytucie Hasp. i Kultury. Hetymi dniami Centralny Ŭrad Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury atrymaŭ „hałoŭnuju pastanowu" Wilenskaha wajawody (Wilnia, 13.IV.1932 h. L. N. — 2128-31), jakoj wajawoda zakryŭ hurtok B. Inst. H. i K. u Małoj Borkaŭščynie, Maładečanskaha paw.

Pastanowu Wilenski wajawoda abapior na „wniosku" Maładečanskaha Starasty, jaki „na padstawie śledztwa ćwierdzić, što hurtok Biel. Inst. Hasp. i Kultury ŭ Małoj-Borkaŭščynie, Maładečanskaha paw. swajej dziejnaściaj pahražaje „bezpieczeństwu publicznemu"...

Cikawa — ŭ čym zakłučajecca heta niebiaśpieka?

U Wilenskaj Biełaruskaj himnazii dnia 17 ha traŭnia pačnucca piśmiennyja maturalnyja ekzamieny. da jakich prystupaje 18 čaławiek — wučniaŭ VIII klasy, z hetaha: 7 dziaŭčat i 11 chłapcoŭ. Taksama da ekzamienu špiełaści (matury) prystupaje niekalki čaławiek eksternistaŭ.

— Dnia 26 krasawika s. h. pačalisia wialikodnyja wakacyi (prawasłaŭnyja), jakija patrywajuć da 6 ha traŭnia s. h.

A. Łuckiewič redivivus? U apošnich dniach krasawika pa Wilni razyšłasia wiestka, što „wiedamy" A. Łuckiewič, jaki zbankrutawaŭ na polonofilstwie ŭ Polšcy, pusćiŭsia na tyja-ž „polonofilskija" wody ŭ... Łatwii. Z hetaj byccam metaj jon hetymi dniami jeździŭ u Ryhu (z pašpartam i wizaj), a adtul, nie zatrymoŭwujučysia ŭ Wilni, prosta ŭ Waršawu. Konkretnaj metaj padarožy jošć, byccam, stwareńnie „školnaha" polska-biełaruskaha frontu ŭ Łatwii.

Kali ŭsio heta spraŭdzicca, widać choča A. Łuckiewič piačy swaje palityčnyja „bliny" na biełaruskim školnictwie i ŭ Łatwii taksama, jak piok i dahetul piače ich na biełaruskim školnictwie pad Polščaj.

Ci ž by jahonaja „niawybrednaść" nia znała hranic?

Z BIEŁARUSI PAD SAWIETAMI.

Nowyja sekretary KP(b)B. Na pačatku sakawika s. h. byli paćwierdžany nowyja sekretary Kamunist. Partyi Biełarusi: pieršym sekretarom, na miesca Gleja, ŭwajšoŭ niejki Hikało, rodam z Chiersonskaj hub., zrusyfikawany ukrainiec; druhim astaŭsia Šeranhowič, trecim — naznačany Žabroŭski, palak; čaćwiertym — Ryskin, žyd; piatym — rasiejec Iwanoŭ. Z hetych usich sekretaroŭ niama niwodnaha biełarusa, a ŭsio-ž taki heta nazywajecca „biełaruskaja kamunistyčnaja partyja".

Treba wiedać, što sekretar kamunistyčnaj partyi maje bolšaje značeńnie, čym staršynia (dawoli ŭspomnić ab tym, što hieneralnym sekretarom Usierasiejskaj kam. partyi jošć sam Stalin). Zatym naznačeńnie čužych sekretaroŭ dla biel. kam. partyi maje swajo značeńnie: heta budzie zdušeńnie ŭsich prajawaŭ sapraŭdy biełaruskaha nacyjanalnaha ruchu ŭ kamunistyčnaj partyi Biełarusi.

Zwolnili 11 wučycialoŭ. Z Mienska pawiedamlajuć, što tam pa zahadu sawieckaje ŭłady zwolniena z 4 školaŭ 11 wučycialoŭ-biełarusaŭ. Jak pryčynu ichnaha zwalnieńnia padajuć niby ich „kontr-rewalucyjnyja" prakanańni. Takaja samaja praktyka prawodzicca ŭ celym Mienskim rajonie, dzie specyjalna dzieła hetaha stworana kamisija, jakaja maje wykrywać „nacyjanał-demakratyzm" (čytaj: biełaruskaść) pasiarod wučycialoŭ.

Nowy paradak u kałhasach

(2) **Piatym** sposabam uzmacnieńnia kałhasaŭ budzie *„sac-spabornictwa" i arhanizacyja adychodnictwa.* Sac-spabornictwa (sacyjalistyčnaje spabornictwa) ŭwodzicca wa ŭsie haliny pracy. Wyjaŭlajecca jano ŭ tym, što rabotnik abo wytworčaja bryhada, abo i cely kałhas wyklikaje na wypieradki ŭ pracy druhoha rabotnika, druhuju bryhadu, druhi kałhas z tym, chto kaho apiaredzić u wytworčaści. Rwucca da hetaha spabornictwa pradusim tak zw. ŭdarniki, jakija potym za swaju pracu atrymliwajuć ad sawieckaha ŭradu čyrwonyja adznaki (ardeny).

Aproč zaachwočwańnia rabotnikaŭ da spabornictwa, sawiecki ŭrad imkniecca ciapier da arhanizacyi adychodnictwa. Adychodnictwa wyjaŭlajecca ŭ tym, što kałhaśniki, nia mohučy prywyknuć da nowych paradkaŭ u kałhasach, kidajuć usio i jduć u horad, šukajučy pracy ŭ fabrykach. Proćiŭ adychodnictwa wystupajuć často sami kałhasy i siemjam adychodnikaŭ, jakija adyšli na pracu ŭ horad, nie dajuć pajka. Urad wystupiŭ u abaronie adychodnikaŭ i zahadaŭ kałhasam wydawać takim siemjam pajok. Kałhaśniki pryniali takoje rasparadžeńnie z wialikaj nieachwotaj.

Dalejšymi sposabami ŭzmacawańnia kałhasaŭ sawiecki ŭrad ličyć: łučeńnie małych kałhasaŭ u wialikija abo tak zw. kałhasy — giganty*); ładžańnie kursaŭ, lekcyjaŭ ab kałhasnym budaŭnictwie; ahitacyja za najchutčejšym pierachodam u kałhasy pa tych wioskach i chutaroch, jakija jšče nie pierajšli na kałhasnuju systemu; naharody i ardeny lepšym kałhasam i kałhaśnikam; wywieśwańnie nad adstałym kałhasam rahožnaha ściahu (miesta čyrwonaha ściahu wywieśwajuć ściah z rahožki, jaki datul wisić nad kałhasam, pakul kałhas nie „padciahniecca"). Hetakimi sposabami sawiecki ŭrad zaachwočwaje da kałhasnaha žyćcia. Ahitacyja za kałhasami takaja wialikaja, što ŭziaŭšy ŭ ruki lubuju mienšuju hazetu, bačym tolki staćci, rasparadžeńni i karespandencyi *ab kałhasach* i to ad pieršaj staronki až da apošniaj! Daŭbuć i daŭbuć u sialanskija hałowy teoryju ab kałhasach i kamunizmie.

Adnak, nia hledziačy na takuju šalonuju ahitacyju, sprawa z kałhasami staić drenna. Naš sielanin, prywykšy spradwiakoŭ žyć na prywatnaj haspadarcy, apyniŭšysia ŭ kałhasie, nia wiedaje, što rabić i da čaho ŭziacca, a kali i biarecca, to robić usio pakazionnamu, aby zbyć. Musić i bałšawickaja partyja zrazumieła, što pry takich paradkach hetakaja bahataja kraina, jak Sawiety, moža apynucca pierad pahrozaj hoładu i tamu pajšła na niekatoryja ŭstupki pierad sialanstwam.

I tak: dnia 26.III.32 h. Centralny Kamitet Usiesajuznaj kamunistyčnaj partyi wydaŭ dekret, pawodle jakoha *sialanam u kałhasach dazwalajecca mieć na ŭłasnaść karowu, drobnuju žywiołu i kury.* Razam z hetym dekret zaachwočwaje hadawać maładniak (ciałaty, parasiaty i kuraniaty), bo ŭ kałhasach maładniak biez naležnaha dahladu nie hadawaŭsia.

Hetakim paradkam kamunisty pačali adstupać ad swajej daŭniejšaj linii, wioŭšaj da taho, kab kožny kałhas mieŭ supolnuju aboru, supolnych pastuchoŭ i supolny maładniak. Ad 26.III 32 h. sialanie mahčymuć mieć swaju karowu, swajo świnčo ci awiečku i swaje kury. Tolki ciapier druhaja biada: čym prakarmić hetuju žywiołu? Letam, to jašče siak-tak, možna budzie na pole wypuścić abo naźbirać trawy na kalektyŭnym pol., ale što zimoju? Niaŭžo puścić na pajok, taksama jak i ludziej? A kožny wiedaje, što pajkom świńni nie adkormiš. Woś u hetym budzie jznoŭ wialikaja trudnaść. Jak bačym, meta kamunistyčnaj partyi, kab abiarnuć sielanina ŭ rabotnika na fabrykach na zbožža, (jak kamunisty nazywajuć kałhasy i saŭhasy), paciarpieła pakulšto poŭnuju niaŭdaču. Sielanin adwajawaŭ dla siabie niekatoryja drobnyja ŭstupki ŭ haspadarcy. Ale ci na zaŭsiody? Nam zdajecca, što nie. Heta ŭstupka z boku kamunistaŭ wyklikana z adnaho boku —ciažkim nutranym pałažeńniem Sawietaŭ, a z druhoha — pahrozaj wajny na Dalokim Uschodzie. Zmahańnie pamiž kamunistami i sialanstwam budzie ciahnucca jašče doŭha. Chto pieramoža ŭ hetym zmahańni, bałšawiki ci sialanstwa — zhadać trudna, adno tolki peŭnaje, što kamunisty ad swajej kamunistyčnaj teoryi nie adstupiać nikoli, bo jnakš jany pierastali-b być kamunistami. Ciapierašniaja pałohka i ŭstupka pierad sialanstwam — heta tolki časowaja „pieradyška," paśla jakoj pačniecca nowy nastup z metaj prawiadzieńnia ŭ žyćcio poŭnaha kamunizmu. My z wialikaj ŭwahaj pawinny śladzić za zmahańniem pamiž kamunizmam i sialanstwam, bo ad pieramohi adnaho ci druhoha zaležyć usia budučynia kamunizmu nia tolki ŭ sawietach, ale i na ŭsim świecie.

*) jošć saŭhasy, jakija majuć pa 200 000 hektaraŭ.

Tabakierka dla nosu ci nos dla tabakierki?

(Ab adnosinacḫ „samaŭradawycḫ" i dziaržaŭna-administracyjnycḫ čynoŭnikaŭ da biełarusaŭ u Zacḫ. Biełarusi).

Ab adnosinach samaŭradawych čynoŭnikaŭ (wojtaŭ(!), hminnych sekretaroŭ, ich pamocnikaŭ dy sekwestrataraŭ) i polskich pawietawych administracyjnych uładaŭ da biełaruskaha nasielnictwa i biełaruskich kulturna-praświetnych imknieńniaŭ u Zach. Biełarusi my nia raz užo pisali; časta taksama drukawali i drukujem karespandencyi našych wiaskowych supracoŭnikaŭ, u jakich dakładna ilustrujucca hetyja adnosiny. Ale heta pisali i pišuć u „B. Krynicy" biełarusy. A što-ž ab hetych adnosinach kažuć palaki? Redka kali jany na heta źwiartajuć uwahu. Wiedama, jak nie balić, dyk i nia rupić. Ale woś apošnimi dniami u „Kurjery Wilenskim" (Nr 91. 21.IV.1932) spatykajem karespandencyju z Drui, u jakoj apisywajucca adnosiny hminnych uradaŭcaŭ da „miajscowaha" (biełaruskaha) sialanstwa. U hetaj karespandencyi miž inšym haworycca tak:

Uwachodzić (u hminnuju kancelaryju — *red.*) sielanin u siarmiazie, za dźwiaryma śkidaje šapku i pot kaplami wystupaje jamu na čało ad natuhi, kab zławić u pamiaci choć paru słoŭ — z katorych tolki dobry linhwist zmoh-by wystruhać padobnaść ich da polskaj mowy, — kab hetymi sławami prynamsia pačać swaju prośbu da ŭradaŭca.

„Wiedama, što hminnyja ŭradaŭcy, jakija lubiać demanstrawać XX-aje stahodździe, nia wiedajuć miajscowaj (biełaruskaj — *red.*) mowy i nie pačuwajucca da abawiazku ŭ adnosinach da hramadzianstwa, na słužbie katoraha znachodziacca.

„Śćwiardžaje tut čaławiek pierakručanuju prykazku, što „nie tabakierka dla nosu, a nos dla tabakierki." Nie samaŭrad dla nasielnictwa hminy, ale nasielnictwa hminy dla hminnaha ŭradu; niekalki čynoŭnikaŭ nie pačuwajecca da abawiazku, parazumiawajučysia z interasantami hawaryć miajscowaj (biełaruskaj — *red.*) mowaj — zatoje tysiačy sialan zmušany „mučyć" polskuju mowu i dryžeć, što ich nie zrazumiejuć.

„Stanowicca taki „šery hramadzianin (u ciapierašnim značeńni) „prad kratami" i dziŭnaje achopliwaje jaho ŭražańnie. Zdajecca jamu, što hminny budynak kruhom padminawany — i pry pieršym słowie pana čynoŭnika wykinie interesanta za abłoki. Urešcie pan uradawiec „račył" uzhlanuć na „šeraha hramadzianina," jaki prastajaŭ 10 minut, kab pačuć 5 „cennych" słoŭ ad čynoŭnika."

Heta tak u samaŭradach — u hminie — u adnosinach da interesantaŭ biełaruskich sialan, u sprawach prywatnych. A woś adnosiny da biełaruskich kulturna-praświetnych arhanizacyjaŭ ułady administracyjnaj u pawiecie, adnosiny pawietawaha starastwa, jakoje kiruje i samaŭradami, bo pawietawy starasta — heta-ž starasta i ŭ samaŭradzie wa ŭsim pawiecie:

I.

BIEŁARUSKI INSTYTUT
HASPADARKI i KULTURY
Hurtok u m. Budsławie
Wialejskaha paw.
Dn. 1 krasawika 1932 h.
Nr. 16

(Kopija)

U Centralnuju Uprawu Biełaruskaḫa Instytutu Haspadarki i Kultury ŭ Wilni.

Hetym pawiedamlajem, što Wialejskaje Starastwa, niama wiedama z jakoj pryčyny, zatarmaziła našu kulturnuju pracu, a imienna:

1) Dnia 14 sakawika 1932 h. za Nr 12 tut. Hurtok wysłaŭ u Starastwa prośbu ab dazwoł na spektakl-wiečarynu ŭ wioscy Nawinie, Budsłaŭskaje hminy. Wiečaryna miełasia adbycca dn. 29.III-32. U prahramie wiečaryny była pastanoŭka pjesy Ruščanca p. n. „Pieršyja Łastaŭki" i skoki. Nia hledziačy na ŭsie spoŭnienyja farmalnaści, a taksama na toje, što prośba ab dazwole była wysłana na 15 dzion raniej čysła prošanaha dazwołu, — Uprawa hurtka da apošniaha času nijakaha adkazu ad Starastwa nie atrymała. Ad ułaśnika chaty, u jakoj miełasia być wiečaryna, Uprawa Hurtka dawiedałasia ab nastupnym: u apošnim tydni pierad mieŭšym być pradstaŭleńniem u chatu źjawiŭsia palicyjant z Budsłaŭskaha pastarunku, jaki zajawiŭ, što pradstaŭleńnia ŭ hetaj chacie nielha ładzić dziela taho, što nie pabielena pieč. Na heta ŭłaśnik chaty zapeŭniŭ palicyjanta, što pieč nieadkładna wybialić, ale kali praz paru dzion iznoŭ źjawiŭsia ŭ hetu chatu palicyjant, z prośbaj Hurtka ab dazwole (wysłanaj 14.III ŭ Starastwa) u rukach, to nie zadawoliŭsia ŭžo tym, što pieč pabielena, ale źwiarnuŭ uwahu haspadara na toje, što ŭ piečy jość ščyliny, a apryč hetaha kala piečy, što znachodzicca ŭ kuchni, jość niewialikaja dzirka ŭ padłozie, što „źjaŭlajecca niebiaśpiekaj złamańnia nahi" — i ŭ zaklučeńnie zajawiŭ, što dziela hetaha pradstaŭleńnia rabić nia možna.

2) Dnia 8 sakawika 1932 h. za Nr 9 tut. Hurtok wysłaŭ u Starastwa prośbu ab dazwoł na spektakl wiečarynu ŭ wioscy Kulikowa, Budsłaŭskaje hm. Wiečaryna miełasia adbycca 3 krasawika 1932 h. U prahramie wiečaryny była pastanoŭka pjesaŭ: „Źbiantežany Saŭka," „Pasłaniec" i skoki. Nia hledziačy na ŭsie spoŭnienyja farmalnaści i amal miesiačny praciah času ad dnia wysłańnia prośby ab dazwole, da hetaha času Uprawa Hurtka nijakaha adkazu ad Starastwa nie atrymała i sudziačy pa wyšejskazanamu, nie spadziajecca atrymać. Što da hetaha pradstaŭleńnia, to Uprawie Hurtka wiedama tolki toje, što staršynia kulikoŭskaha polskaha „Koła Młodzieży Wiejskiej" b. žaŭnier Banach (palak) uračysta abiacaŭ artystam, što dazwołu nia budzie, bo jon telefanawaŭ da Starasty.

Treba adznačyć jašče, što Wialejskaje Starastwa, jak ab hetym dawiedałasia Uprawa Hurtka, razasłała kaladami pawiedamleńnie da ŭsich „Kołaŭ Młodzieży" i inš. polskich arhanizacyjaŭ ab tym, kab apošnija pry starańni ab dazwole na wiečaryny zaŭsiody wysyłali swaje prośby naŭpierad za 10 dzion. Uprawa Hurtka hetkaha pawiedamleńnia nie atrymała, ale nia hledziačy na toje, što wysłała adnu prośbu na 15, a druhuju na 23 dni naŭpierad, dazwołaŭ da hetaha času nie atrymała.

Dziela ŭsiaho wyšejskazanaha Uprawa tut. Hurtka hetym wietliwa prosić Centr. Uprawu, ab dakanańni zachadaŭ pierad Uładami dziela wyjaśnieńnia ihnorujučaha biełaruskuju kulturnuju pracu pastupańnia Wialejskaha Starastwa. Adnačasna Uprawa Hurtka prypaminaje Centr. Uprawie što apošniaja letaś interwenjawała ŭ takoj-ža samaj sprawie ŭ Wialejskaha Starasty dn.2.III. 31 h. za Nr 62.

(—) B. Budźka (—) *B. Babaryka.*
Staršynia. Sekretar.

II.

BIEŁARUSKI INSTYTUT
HASPADARKI i KULTURY
Hurtok u m. Budsławie
Wialejskaha paw.
Dn. 4 krasawika 1932 h.
Nr. 17.

Panu Staraście Wialejskaḫa pawietu u Wialejcy

. . . .

. . . .

Adnačasna wielmi prosim Pana Starastu ab prysłańni matywaŭ, čamu nam da hetaj pary nia dadziena nijakaha adkazu na našy piśmy da P. Starasty z dn. 8.III 32 za Nr 9 i z dn. 14.III-32 za Nr 12, u jakich my prasili ab wydańni dazwołaŭ na spektakl wiečaryny u w. Nawina i Kalikawa, Budsłaŭskaj hm. Bo kali p Starasta nia moh, ci nie chacieŭ wydać dazwoł, to musić isnawać niejkaja pryčyna, abasnoŭwajučaja takoje pastupańnie. Niepadańnie pryčyny niawydačy dazwołaŭ raŭnaznačna z ihnarawańniem kulturnych prawoŭ biełaruskaje nacyjanalnaje mienšaści ŭ Polščy, katoryja zahwarantawany konstytucyjaj Polskaj Respubliki §§ 109 i 110 (i mižnarodnymi dahaworami — *red.*) Dziela ŭsiaho hetaha jašče raz wietliwa prosim P. Starastu nie pakidać nas biez adkazu i pawiedamić ab pryčynach niawydačy dazwołaŭ na pradstaŭleńnie u w.w. Nawina i Kalikawa.

(—) Z. Šašura (—)*B. Babaryka-Hapanowič*
Staršynia. Sekretar.

Kamentaryi (pajaśnieńni) tut chiba lišnija. Adna heta karespandencyja „Kur. Wilenskaha" i dwa z mnohich dakumanciki biełaruskaj kulturna-praświetnaj arhanizacyi, dapaŭniajučy našy papiarednija zaŭwahi, jaskrawa aświatlajuć jašče raz adnosiny polskich uradaŭcaŭ da biełarusaŭ, jak u hminnych uradach, tak i ŭ pawietawych starastwach. *P.*

A tymčasam balšawiki prakanany, što pryčynaj zaniapadu kałhasaŭ jość słabaja arhanizacyja i zatym zawodziać nowyja paradki, ab jakich my pisali. Ciapier nawat sawieckaja presa piša, što adnaasobnyja, prywatnyja haspadarki wyšej stajać za kałhasy. I tak u „Saw. Biełarusi" z dn. 27.XI.31. čytajem: *„adstawańnie kałḫasaŭ ad adnaasobnaḫa sektaru świedčyć ab arḫanizacyjna-ḫaspadarčaj słabaści kałḫasaŭ."* U hetym skazie z adnaho boku jość pryznańnie słabaści kałhasaŭ, a z druhoha boku, wyššaść nad imi adnaasobnych haspadarak.

Adnak balšawiki nia traciać nadziei, što im udasca ŭłamać sialan i prymusić ich pracawać u kałhasie—arcieli i padhatowić ich takim paradkam da poŭnaj kamuny.

Tut warta źwiarnuć uwahu na pieradawuju staćciu „Зъвязды" z dn. 14 II 1932 h., u katoraj wyrazna adrysawany plany kamunistaŭ adnosna kałhasnaj systemy na bližejšuju budučyniu. Na siańniašni dzień kamunisty stawiać takija punkty: „stwareńnie wytworčych bryhad, padbor bryhadziraŭ, ukaranieńnie ździelščyny, likwidacyja abiaźlički ŭ dahladzie žywioły, wychawańnie kałhasnaha aktywu, pawyšeńnie roli adkaznaści MTS. (mašyna-traktarnych stancyjaŭ) za arhanizacyjna-haspadarčaje ŭmacawańnie kałhasaŭ. Heta jość čarhowyja praktyčnyja mierapryjemstwy partyi ŭ kałhasnym budaŭnictwie."

Ale pawodle „Зъвязды" jość jašče inšyja sposaby azdaraŭleńnia kałhasaŭ: heta — zmahańnie z prawymi ŭchiłami i z „lawackimi" zaskokami. „Зъвязда" padaje prykład z Kojdanaŭščyny, dzie skalektywizawali nia tolki karoŭ, awiečak i świniej, ale nawat pčoły i dzie manilisia „adnym roščarkam piara źniščyć prywatnuju ŭłasnaść, wytrucić z kałhaśnika drobna-ŭłaśnickuju ideolohiju i adrazu pieratwaryć jaho ŭ kamunara." Pawodle „Зъвязды" nia hetakaj darohaj treba jści da kamuny, *nia tak rašuča i skora,* a pastupowa i planowa. Ciapier —jak ćwierdzić „Зъвязда" — kałhasy znachodziacca *ŭ arcielnaj stadyi swajḫo raźwićcia.* Tyja kamunisty, jakija nie razumiejuć leninskaha wučeńnia ab sialanstwie, pieraskakiwajuć praz niaprojdzieny etap arcielnaha budaŭnictwa, a adrazu chočuć kamuny. Tymčasam CK. kamunistyčnaj partyi ŭważaje, što „zadača arhanizacyjna-haspadarčaha ŭmacawańnia kałhasaŭ źjaŭlajecca ŭ sučasny momant, pierš za ŭsio zadačaj raźwićcia i ŭmacawańnia *arcielnaj* formy kałhasaŭ." Dziela hetaha CK. napaminaje, što „sproby štučnaha paskareńnia pierachohu ad arcielnaj formy kałhasaŭ da kamuny ŭ ciapierašniaj stadyi raźwićcia kałhasaŭ źjaŭlajucca surjoznaj niebiaśpiekaj. Suproć hetaj niebiaśpieki *pieraskakiwańnia* praz formu sielska-haspadarčaj arcieli, jakaja jašče nie razhornuta dastatkowa i nie zamacawana, CK pieraściarahaje ŭsie partyjnyja arhanizacyi."

Jak ža wyhladaje hetaja arciel, čym jana roźnicca ad kamuny i jakija jaje mety?

Na hetaje pytańnie my znachodzim adkaz u tej-ža „Зъвязьдзе", jakaja tak piša: „U arcieli častkowa astajecca prywatnaja ŭłasnaść kałhaśnika, a kalektywizujucca tolki *asnoŭnyja* srodki wytworčaści; rabota aceńwajecca pa kolkaści zatračanaj pracy; poŭnaściu ažyciaŭlajecca lozunh— chto nie pracuje, toj ničoha nie atrymliwaje." Značyć u arcieli dapuščajecca drobna-prywatnaja ŭłasnaść, jak karowa, kaza, awiečka, świnia i kuryca, a kalektywizujecca tolki ziamla i prylady wytworčaści na ziamli. Ale siańniašni arciel-kałhas jość tolki pierachodnym etapam da poŭnaj kamuny, dzie ŭsio budzie supolnaje. Ab hetym wyrazna piša „Saw. Biełaruś" z dn. 17.XI.31 h.: „u arcieli *nie zawiaršajecca, a tolki pačynajecca* sprawa twareńnia nowaj hramadzkaj dyscypliny, sprawa nawučańnia sialan sacyjalistyčnamu budaŭnictwu. U kałhasach sialanie kančatkowa wyžywuć drobna-ŭłaśnickuju psycholohiju, a takža imknieńni da prywatna-haspadarčaha nakapleńnia, atrymanyja ŭ spadčynie ad drobnych prywatnych ułaśnikaŭ."

Woś jakija mety majuć kamunisty, zawodziačy nowyja paradki ŭ kałhasnym žyćci: jany ŭ kałhasie nie zawiaršajuć, a tolki pačynajuć twareńnie nowaha kamunistyčnaha stroju; u kałhasach (arcielach) sialanie wyžywuć swaje daŭniejšyja prywyčki, zabuducca ab prywatnaj ŭłasnaści, z jakoj jany zraślisia i z časam piarejduć u poŭnuju kamunu.

Heta budzie apošniaja i kančatkowaja meta ŭsiaje kamunistyčnaje systemy. Da hetaj mety wiaduć usie reformy siańniašniaha kałhasnaha žyćcia, jakoje maje być zakončana ŭ praciahu druhoj piacihodki, h. zn. na praciahu 1932-1937 h. Tymčasam, pawodle pramowy pieršaha sekretara kam. partyi Biełarusi taw. Hikało, kamunisty stawiać sabie za zadaču ŭ 1932 hodzie dawieści procant kolektywizacyi da 65, tahdy kali dahetul u Biełarusi było skalektywizawana tolki 50 proc. sialanskich haspadarak. („Saw. Biełarusi 18.II.32).

10-cilećcie ziamielnaj reformy ŭ Niezaležnaj Litwie.

Pad hetkim zahałoŭkam Wilenskaja litoŭskaja hazeta „Vilniaus Rytojus" (17.IV 1932) źmiaściła artykuł, źmiest jakoha nie pazbaŭleny značeńnia i dla biełarusaŭ. Dziela hetaha artykuł heny, pierakłaŭšy na biełaruskuju mowu, pamiaščajem tut całkom.

„1922 h. 3 krasawika — piša „Viln. Ryt".— Litoŭski Ustanoŭčy Sojm wydaŭ zakon ab ziamielnaj reformie. Reforma heta hłyboka praniała žyćcio Litwy ekanamičnaje, hramadzkaje i nawat palityčnaje. Diela hetaha ciapier, kali minuła ŭžo 10 hadoŭ, warta dawiedacca, što ŭ halinie ziamielnaj reformy za hety čas dakanana i jakija heta reforma dała płady.

Da pačatku sioletniaha hodu na patreby ziamielnaj reformy ŭziatyja abšary wyhladajuć hetak:

1. Dana na ŭłasnaść biezziamielnym 36,375 nadziełaŭ, ahulnym likam 340,532 ha.

2. Małaziamielnym — 23,334 nadzieły, 82,767 ha,

3. Miestawym biednym žycharom — 6,509 nadziełaŭ, 2 896 ha.

4. Parafijalnym kaściołam — 178 nadziełaŭ, 1,527 ha.

5. Na mohiłki — 452 nadziały, 345 ha.

6. Prywatnym arhanizacyjam — 40 nadziełaŭ, 586 ha.

Dana karystacca na ŭstanoŭlenych warunkach:

1. Dziaržaŭnym ustanowam — 2,604 nadziely, 31,261 ha.

2. Samaŭradam — 1,045 nadziełaŭ, 2,388 ha.

3. Prywatnym asobam dziela kulturnych i prykładnych haspadarak — 188 nadziełaŭ, 13,745 ha.

4. Prywatnym asobam i na patreby roznych arhanizacyjaŭ — 289 nadziełaŭ, 3,335 ha.

Wydzieleny na prodaž asiarodki dwaroŭ i ziemli niazdatnyja dla parcelacyi — 692 nadziely, 13,022 ha. Wydzieleny na zapłatu za prawy serwitutu 15,823 ha. Pakinieny ŭłaśnikam: a) normy niewyŭłaščalnyja: 1,145 nadziełaŭ, 110,267 ha, b) pramysłowyja pradpryjemstwy — 199 nadziełaŭ, 1,143 ha.

Biezziamielnyja, žaŭniery i inšyja nawasielcy wykazali nia tolki enerhiju, ale i ŭmiełaść upraŭlać atrymanuju ziamlu. Prykładam tak-ža moža słužyć ich umiełaść u pastanoŭcy budynkaŭ i ŭ hadoŭli žywioły. Akazwajecca, što z 35,000 nawasielcaŭ, atrymaŭšych ziamlu 1920—1931 h., pabudawali chaty 26,355, chlawy — 22,678, humny — 20 649, świrny — 3,698, inšyja budynki — 5,488. Tyja-ž samyja nowyja haspadary majuć žywioły: kaniej — 48,788, rahataha bydła — 81,956, świniej — 130,816, awiec — 53,048. Biaručy pad uwahu, što treciaja čaść nawasielcaŭ maje nadziełu mienš jak 8 ha, lohka zrazumieć, što hadawać im žywiołu duža ciažka.

Z nawasielcaŭ, atrymaŭšych ziamlu ŭ 1928 h. i raniej jość tolki 10 prac. takich, jakija dahetul nie pastawili nijakaha budynku. Usie budynki pastawili i možna skazać — usio ŭparadkawali 27 prac., a rešta 63 prac. užo pastawili čaść budynkaŭ i kančajuć zahaspadarywacca. Heta znača, što nowyja haspadary wykazali duža mnoha enerhii i litoŭskaj uporystaści, prywodziačy da paradku atrymanyja haspadarki.

Z 36,375 nadziełaŭ, dadzienych zakładać haspadarki, dahetul pierajšło ŭ druhija ruki da 5,700 ha, heta znača 15 prac. usich nadziełaŭ. Pracent dawoli wialiki, ale treba prypomnić, što pradaŭcy atrymanaj ziamli, heta pierawažna žaŭniery, katoryja paatrymliwali i ciapier atrymliwajuć nadzieły daloka ad swajho radzimaha miejsca. Bolšaść z ich słužyli i ciapier słužać u wojsku, pa ŭradach i pa samaŭradach. Miž wajskowymi ziemlarobami jość šmat takich, što pradaŭšy atrymany nadzieł, kupili sabie ziemli bližej da swajej baćkaŭščyny, abo nabyli jakuju inšuju majemaść u mieście.

Daloka mienš zdolnaści datasawacca da nowych warunkaŭ wykazali byŭšyja abšarniki. ad katorych ziemli, pierawyšajučyja normu, adniali i katorym pakinuli dworny asiarodak i niepadlahajučuja wyŭłaščeńniu ziamielnuju normu. Hetkim asobam z niewyŭłaščalnaj normaj i z prykładnymi pramysłowymi haspadarkami pakinuta 111,400 ha. Z nierasparcelawanych dwaroŭ prydziecca hetkim ža jašče pakinuć 28.000 ha. Ad pačatku ziamielnaj reformy pradali byŭšyja abšarniki 21,000 ha, heta znača 15 prac. usiej pakinutaj im ziamli. Prodaž niewyŭłaščalnaj ziamli stała adbywajecca i budzie adbywacca, bo čaść abšarnikaŭ duža zapazyčylisia.

Zdajecca, što ziamielnaja reforma wybiła z kaleiny zwyčajnaha žyćcia wialihi lik abšarnikaŭ, ale zapraŭdy heta nia tak. Niewyŭłaščalnuju normu ziamli papradawali pierawažna takija pany, katoryja žywuć zahranicaj, a kali žywuć u Litwie, dyk majuć jaki niebudź inšy zaniatak; dyk što takich panoŭ ziemli pierachodziać u ruki praŭdziwych haspadaroŭ — žaleć nia prychodzicca.

Padzieł wiosak na kalonii ŭ hetym-ža dziesiatku hadoŭ tak ža značna pasunuŭsia napierad. U wyniku padzielena 2,687 wiosak z 734,652 ha ziamli, należačaj da 60,989 sialan ułaśnikaŭ. Parcelacyja dwaroŭ užo dabiahaje kanca.

Cikawa było-b wiedać, kolki ŭ Wilenščynie biezziamielnych i małaziamielnych haspadaroŭ atrymała ziamlu z pryčyny wykanańnia ziamielnaj reformy? Adkazu dačakajemsia niachutka".

Hetulki „Viln. Rytojus". Ad siabie možam tolki dadać, što ŭ nas zamiest reformy rolnaj, jakaja-b zaspakoiła hoład ziamielny našaha sialanina, uściaž adbywajecca asadnictwa. Woś paru miesiacaŭ tamu Waršaŭski Sojm pryniaŭ zakon ab nowym asadnictwie. „Oj ciažka, ciažka, nie siarmiažka ciažka, ale dola ciažka", — skazaŭ-by na heta naš Fr. Bahušewič...

M. K.

Z Polščy,

Niaŭzo-ž pawarot da parlamentaryzmu? Waršaŭski sanacyjny „Kurjer Poranny" padaje sensacyjnuju wiestku. što byccam chutka majuć nastupić niekatoryja źmieny ŭ kirunku pašyreńnia padstawaŭ uradu ŭ parlamencie. Padčas najbližejšaj sesii Sojmu majuć razhladać prajekt źmieny polskaj kanstytucyi. Kab prawieści źmienu kanstytucyi, treba kwalifikawanaj bolšaści hałasoŭ u Sojmie, a B.B. hetaj bolšaści nia maje. Dziela hetaha treba dajści da parazumieńnia z niekatorymi partyjami, bo ŭ praciŭnym wypadku źmiena kanstytucyi astałasia-b na niekalki hadoŭ. Woś heta i jość toje miejsca, kudy pakazwaje sanacyjny kompas — „Kur. Poranny."

Zastoj ŭ polskim promyśle pabolšywaje lik biezrabotnych; kałocić fabrykanta z rabotnikam i zmušaje rabotnikaŭ da zabastoŭki: u Sasnoŭskim pramysłowym rajonie šklanaja frabryka, nia majučy zakazaŭ, ustrymała swaju dziejnaść. U wyniku hetaha 210 rabotnikaŭ apynulisia biaz pracy. U druhoj šklanaj fabrycy dyrekcyja nia moža wypłacić rabotnikam hrošaj za pracu. Dziela hetaha rabotniki abjawili zabastoŭku. Bastuje 450 rabotnikaŭ.

Niačuwany zaniapad polskaha eksportu Pawodle ŭradawaj statystyki polskaha handlu z zahranicaj, śćwiardžajecca niučuwany zaniapad polskaha wywazu.

Za čas pieršych troch miesiacaŭ 1932 h. wywaz zahranicu asiahnuŭ tolki 287 miljonaŭ zł. tady, kali ŭ 1931 h. za hety čas wywaz asiahaŭ 451 miljon zł, a ŭ 1930 h. — 658 miljonaŭ zł.

Zatoje pabolšyŭsia adpłyŭ z Polščy zahranicu zołata i sierabra. I tak, kali za hetyja try miesiacy minułaha hodu wywaz zołata i sierabra raŭniaŭsia 52 tysiačam, to sioleta dasiahnuŭ da 38 miljonaŭ 369 tysieč zł.

Polski cukar 15 hrošaj za kilohram, ale zahranicaj U Polščy, jak wiedajem, kilohram cukru kaštuje 1 zł. 70 hr., a hety samy polski cukar polskija cukroŭnyja fabryki pradajuć: Anhlii, Holandyi i Danii pa 15 hrošaj za kilohram.

Z Wilni.

Ceny ŭ Wilni dn 30.IV.32.

1. Jajki (dziesiatok)	0.70—0 90 zł.
2. Masła (kg)	2.30—3.00 „
3. Syr (kg)	1 00—1.20 „
4. Małako (litr)	0.25 „
5. Śmiatana (kg)	1.40—1 50 „
6. Chleb razowy (kg)	0 35 „
7. Miasa cialacina (kg)	0.80—1.00 „
8. —„— wałowaje (kg)	1 30—1.50 „
9. Sałanina (kg)	1.80 „
10. Kumpiak (kg)	1 60 „

Z zahranicy.

Wajennyja alarmy na Dalokim Uschodzie. Paśla zaniaćcia japonskim wojskam Mandžuryi i abwieščańnia Mandžurskaj dziaržawy, mocna zawastrylisia adnosiny nia tolki miž Japonijaj i Kitajem, ale tak-ža i miž Sawietami i Japonijaj. Apošniaja akcyja Japonii ŭ Mandžuryi mocna bje pa žywych intaresach S.S.R.R.

Mandžuryja — heta kraina, praz jakuju jdzie ekspansyja: na wody Cichaha akijanu z boku Sawietaŭ, a z boku Japonii—u Siaredniuju Aziju. Jak wiedama, Rasieja maje adzin čyhunačny šlach, jaki łučyć Sibir z Dalokim Uschodam. Čyhunka heta prachodzić uzdoŭž paŭnočna mandžurskaj hranicy, praz: — Błahawieščansk, Chabaraŭsk da Uładywastoku. Henaja čyhunačnaja linija robić wialiki kruh i dziela hetaha niawyhodnaja dla rasiejskaha čyhunačnaha ruchu. Kab paprastać darohu na Daloki Uschod, Rasieja starałasia zdabyć i zabiaśpiečyć sabie prawy karystańnia čyhunačnaj linijaj, jakaja pieracinaje Mandžuryju, prachodziačy praz Cicikar i Charbin. Jašče carskaja Rasieja zdabyła henuju h. zw. Uschodnia-Kitajskuju čyhunku i zabiaśpiečyła sabie prawy karystańnia joj. Ale woś ciapier, kali Mandžuryja źjaŭlajecca „samastojnaj i niezaležnaj" dziaržawaj, prawy da hetaj čyhunki dla sawieckaj Rasiei apynulisia zahrožanymi. Dziela hetaha na henaj čyhuncy što raz čaściej zdarajucca roznyja napady na ciahniki, ŭzrywy mastoŭ i sutyčki sawieckaj straży z napaśnikami. Japoncy ćwierdziać, što henyja napady pachodziać z boku balšawikoŭ, a balšawiki dakazwajuć, što heta prawakacyja Japonii, kab uziać pad swaju apieku heny čyhunačny šlach, byccam dziela zabiaśpiečańnia tam supakoju i takim čynam pieraciać rasiejskuju ekspansiju na wody Cichaha akijanu.

Woś-ža, Sawiety, kab baranić zdabytych carskaj Rasiejaj „prawoŭ" u Mandžuryi, a Japonija, kab adabrać Rasiei henaje „prawa", apošnimi časami pačali skrapląć na pahraniččy swaje wajskowyja siły.

Usio heta pakazwaje, što pałažeńnie na Dalokim Uschodzie wielmi napružanaje i moža tam pačacca sapraŭdnaja wajennaja bura, wodhuk jakoj, biaz sumniwu, pakaciŭsia-b i pa za miežy wajujučych staron.

Wajaŭničaja pramowa japonskaha ministra. Japonski ministr wajny skazaŭ aficyjalnuju pramowu, u jakoj zajawiŭ, što ani Liha Narodaŭ, ani Sawiety, ani chto inšy nia zmohuć nachilić Japoniju da źmieny palityki ŭ Mandžuryi. Pryšoŭ čas, ćwierdzić japonski ministr, što Japoncy z całaj sardečnaściaj pawinny supracoŭničać z Mandžurskim uradam, katoraha zadańniem jość šyryć kulturu na Dalokim Uschodzie.

Wybary ŭ Sojm u Niamieččynie. U minułuju niadzielu 24.IV. s. h. adbylisia ŭ Niamieččynie wybary ŭ Sojm u piaci niamieckich prawincyjach: U hetych wybarach hitleraŭcy atrymali najbolš mandataŭ, u paraŭnańni z inšymi paasobnymi partyjami.

Paśla hetych wybaraŭ palityčnyja kruhi, jak i ŭsia hramadzkaja apinija stajać pad uražańniem wialikaj pieramohi hitleraŭcaŭ.

Ale ŭsio-ž tyki hitleraŭcy nie zdabyli absalutnaj bolšaści, a hetym samym paŭstajuć wialikija trudnaści ŭ stwareńni nowaha ŭradu. Dziela hetaha spadziajucca, što ciapierašni ŭrad pakul što astaniecca, jak urad čynoŭnikaŭ.

Ahulny schod T-wa Bieł. Škoły,

wyznačany raniej na 12 krasawika s. h., Hałoŭnaja Uprawa, dziela niezaležnych ad jaje pryčyn, zmušana była pieraniaści na 12 traŭnia s. h. Schod budzie adbywacca u pamieškańni Hałoŭnaj Uprawy ŭ Wilni, Kijeŭskaja 4—24. Pačatak Schodu a 11 hadzinie dnia.

Hałoŭnaja Uprawa T-wa Bieł. Škoły.

Wypiswajcie kataloh biełaruskich knih: a z jaho abaznačanyja čyrwonym atramantam

knižki pa tannaj canie!

Biełaruskaja Kniharnia „Pahonia"
Wilnia, Zawalnaja wul. Nr. 6.

Redaktar J. Paźniak. Bieł. Druk. im. Fr. Skaryny. Wilnia. Zawalnaja Nr. 6—10. Wydawiec A. Šutowič